

Вугледарський навчально-виховний комплекс «МРІЯ»
(загальноосвітня школа I-III ступенів - дошкільний навчальний
заклад) Вугледарської міської ради Донецької області

**Синтаксис та пунктуація.
Тести з української мови**
(дидактичний матеріал для повторення
та узагальнення вивченого
за романом Олеся Гончара «Собор»)

Галина СОРОКА,
учитель української
мови та літератури

Вугледар - 2025

ПЕРЕДМОВА

Проблемно-філософський роман «Собор» Олеся Гончара, на жаль, вивчається тільки в профільному 11-ому класі. Це один з найвідоміших творів автора, який визнано як «роман-застереження», «роман-набат», «роман-послання» сучасникам та майбутнім поколінням. На вивчення твору в програмі відведено лише дві години, тому розглянути усі проблеми, порушені в романі, відчувати подих життя українського народу в повоєнний час, розкрити підтекст і авторську іронію та застереження практично неможливо.

Олесь Гончар, незважаючи на всі перипетії, пов'язані з виходом роману, писав у своєму «Щоденникові» (від 26.01.[1971]): «Думаю, що «Собор» – книга вічна. Вона – богонатхненна. Саме так».

Також слушною є думка сучасної української письменниці Галини Тарасюк: «Уклінно прошу всіх нас, хто вважає себе причетним до української літератури і взагалі творчості, прочитати цей текст. Для себе. Аби ще раз пережити нележку, часом каторжну історію нашої літератури, зрозуміти, який це ХРАМ — високий і стражденний, і взагалі, як багато важить СЛОВО, що було у Бога, і не легковажити ним...».

Саме міжпредметна інтеграція української мови та літератури дає можливість учням не тільки прочитати «книгу вічну» «для себе», а й відчувати художньо-естетичну цінність роману, дізнатися про наше минуле повсякдення, замислитися над питаннями, які й нині не втратили своєї актуальності, повторити та узагальнити вивчене з української мови та підготуватися до складання НМТ.

Роман «Собор» не тільки відтворює духовну атмосферу 1960-х років у яскравій художній формі, а й розкриває проблеми, актуальні для всіх віків. Письменник зосередив увагу на філософських, історичних, моральних, етичних, екологічних проблемах. Саме багатопроблемність твору дає можливість учителю підготувати цікавий дидактичний матеріал до уроків української мови.

Особливої уваги заслуговує яскравий історичний колорит окремих сюжетних епізодів та зримих побутових подробиць, які в радянські часи свідомо замовчувалися. Спогади персонажів твору через внутрішні монологи дають можливість поглибити знання учнів з історії України. Такі уривки з роману можна взяти для докладного переказу тексту розповідного характеру з

висловленням власного ставлення до подій, героїв, їхніх учинків. Чого варті спогади Віруньки Баглай про батька та односельців, яких у народі прозвали «піджаками».

До уроків української мови дібрано дидактичний матеріал для повторення та узагальнення вивченого з синтаксису та пунктуації за зразком завдань НМТ з української мови: просте ускладнене речення, види складних речень, уживання тире в простому та складному реченні, обґрунтування розділових знаків у простому та складному реченні, подібність синтаксичного значення фрагментів простих і складних речень.

Дидактичний матеріал можна використовувати як для індивідуальної, так і колективної роботи з учнями під час повторення раніше вивченого матеріалу. Дібрані завдання допоможуть не тільки удосконалити вміння і навички здобувачів освіти з розділу «Синтаксис і пунктуація», а й вчитатися в текст роману, відчувати естетичну красу художнього слова та сприяти підготовці до проходження НМТ.

Завдання подано як в текстовому форматі, так і в електронному в Google Forms.

І. Просте ускладнене речення

1. З'ясуйте, який відокремлений член речення є в кожному прикладі.

Відокремлений член	Приклад
1 означення	А Нам, металургам, не личить чвари розводити.
2 обставина	Б А двоє стояли перед собором, розглядаючи при місяці споруду.
3 прикладка	В Без таблиці тієї, кимось давно прибитої, став одразу він якийсь беззахисний, безборонний, списаний із життя, приречений на злам.
4 додаток	Г Поступово густішають, малиновіють оксамити Дніпра. Д Зрештою, що на цій грішній землі залишається людині, крім усмішки неба та ласки сонця?

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

2. З'ясуйте, який відокремлений член речення є в кожному прикладі.

Відокремлений член	Приклад
1 означення	А Скоро пів планети закуємо в панцир асфальтів та бетонів, поховавши під ними плодючі ґрунти.
2 обставина	Б Як із міражу, виступає собор і бастіони заводів — дивовижний ансамбль віддалених між собою віків.
3 прикладка	В Адже людина доти й людина, допоки не втратила здатність бачити, крім потворностей життя, і його красу.
4 додаток	Г Місто-барикадник, місто-трудоар вбирало в себе силу козацького краю, і гнів його, і легенди, й поезію. Д Стоїть собор на далекому небосхилі, повитий прозоро-синьою млою відстані.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

3. З'ясуйте, який відокремлений член речення є в кожному прикладі.

Відокремлений член	Приклад
1 означення	А Не злопам'ятна Зачіплянка, та все ж, мабуть, важко забути, чим був колись цей собор, найбільший, найпишніший в єпархії.
2 обставина	Б Спить студент, довгов'язий смаглявець з чорними бровами, усмішка блукає на вишнево-пришперхлих губах.
3 прикладка	В Скільки поколінь тут, як осіннє листя, перегнало вітром часу.
4 додаток	Г Може, цього й досить людині, може, нічого більше й не треба, крім клаптика неба над головою. Д Спочиває після трудового дня Зачіплянка, віддавшись в обійми своїм серпанковим снам.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

4. З'ясуйте, який відокремлений член речення є в кожному прикладі.

<i>Відокремлений член</i>	<i>Приклад</i>
1 означення	А Це ж вони, оці ветерани, у рішучу хвилину зуміли заводського Титана врятувати від окупантів.
2 обставина	Б Тоді, саме закінчивши школу, й зустрілась Вірунька із Іваном Баглаєм.
3 прикладка	В Людині властиво прагнути вічності, знаходити в ній для себе мету і натхнення.
4 додаток	Г Відрадний факт, звичайно, що не всі на світі ретрогради, що, крім дрімучих догматиків, трапляються також позитивні секретарі. Д Як блудниця збайдужена, відкинута всіма, стояла Єлька перед собором.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

5. З'ясуйте, який відокремлений член речення є в кожному прикладі.

<i>Відокремлений член</i>	<i>Приклад</i>
1 означення	А Крім Баглая-молодшого, є ще Баглай-старший.
2 обставина	Б Прийшов сьогодні, впевнено підняв Єльку із-за столу, вивів за двір.
3 прикладка	В Серце Єльці зайшлося жалем до цих степів, закурених курявою, незграбно-великих, беззахисних.
4 додаток	Г Живе за Баглаями, у бік саги, Ягор Катратий, запеклий садолюб. Д Потім вона таки пробилася до вікна і, впритул прилігши чолом до скла, посміхнулася Миколі вільно, відкрито.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

6. З'ясуйте, який відокремлений член речення є в кожному прикладі.

<i>Відокремлений член</i>	<i>Приклад</i>
1 означення	А Сторожі, ці невідомі нічні мислителі, заступають на свої вахти, виходять в океани роздумів, і зорі задають їм свої нічні питання.
2 обставина	Б І Яворницький, цим звертанням якимось упокорений, посумирнішав, подобрішав одразу і справді став про собор цей оповідати.
3 прикладка	В Яворницький, впіймавши його очима, враз прикипів до нахаби суворим поглядом.
4 додаток	Г І всі чомусь задерли голови туди, на шпиль, на маківку собору, задивились і примовкли на деякий час. Д Нічого, крім холодного презирства, не почував до анархістів.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

7. З'ясуйте, який відокремлений член речення є в кожному прикладі.

Відокремлений член	Приклад
1 означення	А Тільки кронасті дуби стояли над водою, як храми.
2 обставина	Б Зустрічають тебе акації, обважнілі під сажею та пилюкою.
3 прикладка	В Хто не відчув би гіркоти, так помилившись у людині.
4 додаток	Г Дуби кронасті, зелені собори Скарбного, чітко вимальовують у воді свої силуети. Д Кочівна бригада реставраторів ставила свого часу сміховинне оце риштовання, яким так ніхто, крім лелеки, й не скористався.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

8. З'ясуйте, який відокремлений член речення є в кожному прикладі.

Відокремлений член	Приклад
1 означення	А З безглуздя чинуш, Вірунько, ще нам воювати та воювати...
2 обставина	Б Вільний, заллятий сонцем Славутич, він більше, ніж небо, світить тут людям своїм простором.
3 прикладка	В А тепер, здається, крім Ягора, тільки Діденки й зберегли ще симпатію до хліборобства.
4 додаток	Г Не раз зупиняється Єлька, в задумі оглядаючи ці лісові собори з зеленими банями крон. Д Спить трудове передмістя, повите снами-серпанками теплої літньої ночі.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

9. З'ясуйте, який відокремлений член речення є в кожному прикладі.

Відокремлений член	Приклад
1 означення	А Соняхи вже цвіли, ціле море їх, звернутих лицем до свого небесного взірця, розлилося степами.
2 обставина	Б Потужно димують заводи, зробили небо кудлатим, буро-оранжевим.
3 прикладка	В Чапля поблизу, розгониште змахнувши крилами, злетіла над сонцем, над очеретами.
4 додаток	Г Зачіплянку на цьому засіданні представляв її висуванець Лобода Володимир Ізотович, син славетного колись на весь край обер-майстра Ізота Лободи. Д Дівчатам мало радості від таких, що, окрім спорту, нічого в житті не бачать.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

10. З'ясуйте, який відокремлений член речення є в кожному прикладі.

<i>Відокремлений член</i>	<i>Приклад</i>
1 означення	А Не кожен звернув би увагу на елементарно гуманну ідею, виношену в умах двох змордованих бюрократами зачіплянських диваків.
2 обставина	Б Чому доля того ж собору, народного архітектурного пам'ятника, повинна залежати від настрою, від персональної волі однієї особи, хай навіть і позитивної?
3 прикладка	В Зостаються ж людьми і тут, згасаючи в цій обителі смутку і старості.
4 додаток	Г І справді, Хома Романович роззирнувся на боки і, хоча на майдані, крім Єльки й Миколи, в цей час нікого не було, стишеним, утаємниченим голосом промовив до юної пари: «Собори душ своїх бережіть, друзі... Собори душ!» Д Знову тепла ніч владує повсюдно, хвилює загадковістю, духом плавнів, духом степового літа.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

11. З'ясуйте, який відокремлений член речення є в кожному прикладі.

<i>Відокремлений член</i>	<i>Приклад</i>
1 означення	А Виросте новий комплекс, можна буде відкрити навіть шашличну, і все завдяки ініціативі Лободи-молодшого, знавця психології
2 обставина	Зачіплянки.
3 прикладка	Б Нічого, крім холодного презирства, не почував Махно до цих своїх словоблудів вошивих.
4 додаток	В Зачіплянка хоч і живе від заводу, але й землі не цурається, не відірвалась од неї. Г Дуби, наповнені темінню, стоять безшелесно, в мовчанні, в якійсь шляхетній величі. Д Ритми джазу, лунаючи в присмерках, кликали до танцю.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

↑
↑
↑
↑
↑

↓
↓
↓
↓
↓

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

12. З'ясуйте, який відокремлений член речення є в кожному прикладі.

<i>Відокремлений член</i>	<i>Приклад</i>
1 означення	А Все ж він, оглушений боєм, палаючий кров'ю, почув той писк і зупинився над окопом, над породіллею.
2 обставина	Б І дитя її новонароджене, тільки оченята розкліпивши, у подиві безтямності вперше побачило цей світ.
3 прикладка	В Усе в небі кипіло червоним, курилось у димах.
4 додаток	Г Адже людина доти й людина, допоки не втратила здатність бачити, крім потворностей життя, і його красу. Д Загляне Лобода при нагоді провідати свого двоюрідного брата, сліпого Костю-танкіста, іноді й заночує в нього, як припізниться.

II. Види складних речень

1. Доберіть приклад (А-Д) до кожного типу складного речення (1-4).

Тип складного речення	Приклад
1 складносурядне	А Небо тремтить і глибшим стає щоразу, коли металургійний випіскує заграви, бурхаючи з крутого берега лавою розпечених шлаків.
2 складнопідрядне	Б За плавнями, в Орловщині, зі своїми далекобійками стояв, а собор отой на горизонті був йому орієнтиром.
3 безсполучникове	В Сили війни зачепилися на переправах; Дніпро кипить, береги здригаються від бомбових ударів.
4 з різними видами зв'язку	Г Заводи дають плавку, і, мов над вулканами під час виверження, заграви бурхають у небо, і вся глибінь його, враз оживши, починає дихати, пульсувати: відблиски неба грають ночами на стінах собору, на його верхах.
	Д І праведників, і грішників — усіх собор єднав.

2. Доберіть приклад (А-Д) до кожного типу складного речення (1-4).

Тип складного речення	Приклад
1 складносурядне	А Собор ніби має в собі щось від стихії, навіває щось таке ж велике, як навівають на людину степ, або ескадри хмар серед бурі, або окутані вічними димами чорні індустрійні бастіони заводів.
2 складнопідрядне	Б Зморшок часу на ньому не видно, він мовби повертається до тієї козацької молодості, коли з комишини постав юним виквітом краси і вперше саянув у цих степах небесними півкулями своїх бань.
3 безсполучникове	В Горда поема степового козацького зодчества, вона щоразу хвилює тебе, щось навіває, відлунням далеких подій входить у твою молодість.
4 з різними видами зв'язку	Г Собор ненадовго зник за деревами смуги-вітроламки, потім знову виринув.
	Д Повінь сонця розлилась, а десть аж на обрії знову з'явився собор.

3. Доберіть приклад (А-Д) до кожного типу складного речення (1-4).

Тип складного речення	Приклад
1 складносурядне	А Не видно ні веранд, ні парканів, ні подвір'їв — усе повите нічними фантазіями акацій, химер'ям тіней.
2 складнопідрядне	Б Понищені, попалені села навкруги, і чорні скелети заводських корпусів уздовж Дніпра, і серед цього світу руїни, безпритулля і болю під свинцево-набряклим небом осені забілів на узвишші військам отой незрушний козацький собор.
3 безсполучникове	В З гнітливими думками стояла Єлька край шляху під шатром нічного дерева, почувала, що життя знову заганняє її в глухий кут.
4 з різними видами зв'язку	Г Що б там не говорили скептики жовтороті, а коли Вірунька після прохідної ступає на територію заводу, що вранішньо гримить, стугонить і вирує димами, вона відчуває гордість у душі.
	Д Без таблиці тієї, кимось давно прибитої, став одразу собор якийсь беззахисний, безборонний, списаний із життя, приречений на злам.

4. Доберіть приклад (А-Д) до кожного типу складного речення (1-4).

Тип складного речення	Приклад
1 складносурядне	А І хоч який він там є, але згодься: він таки красен, цей світ, і здорово було б у ньому, не старіючи, весен триста провеснувати.
2 складнопідрядне	Б Коней купують хлопці в ставках, обідають на траві компаніями, на radoцax з наганів смалять у небо, у білий світ.
3 безсполучникове	В Слава наша ж у тих самих степах росте, і погляд історії до неї прикутий.
4 з різними видами зв'язку	Г Лобода зміряв поглядом темну чавунну таблицю, що ледь помітна була на затіненому боці собору.
	Д Ластівки вгорі змигували весь час; чимось їм тут подобається, ціле літо вони так змигують над опуклостями собору.

5. Доберіть приклад (А-Д) до кожного типу складного речення (1-4).

Тип складного речення	Приклад
1 складносурядне	А Дотла село було спалене, все погоріло, тільки оті мальовані півні не піддалися вогню.
2 складнопідрядне	Б Хата згоріла, а комин з димарем уцілів, голий, задимлений стирчав серед згарищ.
3 безсполучникове	В Скнула весь час душею за татка, дивлячись, як він невміло, хоча й старанно виконує ті вправи.
4 з різними видами зв'язку	Г Тупцювання обважнілих ніг пам'ятає, оті нескінченні "кроком руш" і "на місці", і як зсугулена спина силкувалась виструнчитись згідно з командою, і як батьки-піджаки під час перепочинку частували лейтенанта та сержантів із своїх клунків, що їх догідливе розгортали перед ними матері.
	Д Жінки із сусідніх сіл теж приходили, приносили харчі своїм мобілізованим, і разом з дітворою подовгу сиділи десь оддалік, не зводячи очей, дивилися на своїх.

6. Доберіть приклад (А-Д) до кожного типу складного речення (1-4).

Тип складного речення	Приклад
1 складносурядне	А А потім якось уранці вибігла Вірунька з подружками на толоку на батьків своїх дивитись, а батьків уже як і не було.
2 складнопідрядне	Б Самі опудала стирчать, що вони їх учора кололи багнетами.
3 безсполучникове	В Порожньо, нема, нема нікого: відправили вночі!
4 з різними видами зв'язку	Г А вийшло, що не стали й ждати армійського, так, у піджаках, у домашньому, й кинуто було їх, чорносвітників, на Дніпро, повели їх туди лейтенанти вночі.
	Д А від Дніпра гуготіло, стугоніло, дрижало весь час.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

7. Доберіть приклад (А-Д) до кожного типу складного речення (1-4).

Тип складного речення	Приклад
1 складносурядне	А Йти було далеко, чи принаймні так їм тоді здалося, вони дуже довго йшли, ледве плутали дитячі ноження в бур'янах.
2 складнопідрядне	Б А надвечір таки виплутались, побачили перед себе Дніпро, непривітний, осінній.
3 безсполучникове	В Гуркоту бою вже не чути було, нікого не видно, тільки стукотіли дитячі серця під лахманинами.
4 з різними видами зв'язку	Г Були тільки німі задніпровські горби, пологі схили, що зеленіли озиминою.
	Д І серед цієї великої безмовності тільки пожовклий очерет осиротіло шелестів сухими китицями та цівкала й цівкала сіра якась пташина, гойдаючись на очеретині.

8. Доберіть приклад (А-Д) до кожного типу складного речення (1-4).

Тип складного речення	Приклад
1 складносурядне	А Єлька спала майже весь день, і Катратий її не чіпав.
2 складнопідрядне	Б Не одразу до Єльки й дійшло, що то затівається.
3 безсполучникове	В Жах обійняв її, коли збагнула нарешті, злим вогнем палахнуло в обличчя від того розкішного букета троянд.
4 з різними видами зв'язку	Г Ти їх не оцінила, не спиталась поради, вони б зрозуміли, підтримали, не дали б на поталу.
	Д Твоя недовіра до всіх, підозріливість, твоя скритність — це вони тебе довели.

9. Доберіть приклад (А-Д) до кожного типу складного речення (1-4).

Тип складного речення	Приклад
1 складносурядне	А Так жити треба: якщо припала до серця, підійшов, взяв за руку й повів.
2 складнопідрядне	Б Перевалило й за північ, а співи не вщухали.
3 безсполучникове	В Насамкінець Шпачиха впряглася в тачку, бо треба ж було вшанувати господаря, повезти його до саги купати.
4 з різними видами зв'язку	Г Усім гульбищем, всією веселою веремією повезуть його з співом та гуком до саги, до улюблених своїх вод, вивалять просто в одежі в літепло, у куширища, аж розполохавши зорі саги та послулих замулених карасів!
	Д Співи зачіплянські докочувалися й сюди: там все ще гуляли, будили селища гуком.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

10. Доберіть приклад (А-Д) до кожного типу складного речення (1-4).

Тип складного речення	Приклад
1 складносурядне	А Її заливало щастя, вона пила це повітря, цю зоряність неба, тишу озер.
2 складнопідрядне	Б Коло собору опиняться, повільно обійдуть довкола нього, і він їм буде наче обертатися навкіл своєї осі, виринаючи все новими банями, більшими та меншими, яких наче безліч.
3 безсполучникове	В Ще більше розвидниться, і небо на сході яснітиме світанкове, підійматиме свої високі вітрила над плавнями.
4 з різними видами зв'язку	Г Стала віддалятися з глибоким тим поглядом, з небесною ніжністю сумовитої усмішки, що крізь автобусне скло ще раз так прощально й тужно йому сяйнула.
	Д Цілий світ йому перевернула, душу осяяла й відпливла, відлетіла, ніби навічно-навічно.

11. Доберіть приклад (А-Д) до кожного типу складного речення (1-4).

Тип складного речення	Приклад
1 складносурядне	А Воскрешає славу минулих віків, задля неї живе, всьому світові поклав розповісти про лицарів козацької республіки.
2 складнопідрядне	Б І вже по бруках передмість свобода копитами дзвонить, вже двері собору навістіж, коні попід собором парують без вершників у порожніх сідлах.
3 безсполучникове	В Колючим своїм поглядом Махно просвердлює козарлюгу, а той на нього дивиться з-під насуплених брів надивовижу спокійно.
4 з різними видами зв'язку	Г Насупилось чоло Яворницького, понад голови махновців дивився козацький професор кудись на південь, і думки його, може, були зараз саме про той степ сонця, степ молодості, славної минувшини і прийдешності.
	Д І наче вже йому одному професор оце розтлумачував, втямковував, що саме з усіх скарбів є для людини найцінніше.

12. Доберіть приклад (А-Д) до кожного типу складного речення (1-4).

Тип складного речення	Приклад
1 складносурядне	А Невже ти не відчуваєш, що в отому гроні соборних бань живе горда, нев'януча душа цього степу?
2 складнопідрядне	Б Живе його мрія-задум, дух народу, його естетичний ідеал.
3 безсполучникове	В І в цьому творінні поєдналося все, гармонійно злилось, і виникла велика, вічна поезія.
4 з різними видами зв'язку	Г Людській натурі притаманний потяг до ідеальних гармоній — свідченням того є хоча б математика, логіка, музика.
	Д Нас з тобою не буде, а дев'ятиглав цей стоятиме, собор повинен стояти!

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

13. Доберіть приклад (А-Д) до кожного типу складного речення (1-4).

Тип складного речення	Приклад
1 складносурядне	А Забуваєш ти, друже, про одну обставину: вік наш не в рицарських латах.
2 складнопідрядне	Б Вік наш в атомному шоломі, і на це не можна не зважати.
3 безсполучникове	В Мистецтво — це невідгукний слід людства, його злету, його верхогір'я, на яких панує дух перемоги над смертю, дух незнищенності.
4 з різними видами зв'язку	Г Час ущільнюватиметься, віки старітимуть, а мистецтво молодітиме вічно!
	Д Яким звідти постане для тебе цей наш собор, і фрески Софії, і мадонни Рубльова?

14. Доберіть приклад (А-Д) до кожного типу складного речення (1-4).

Тип складного речення	Приклад
1 складносурядне	А Викличуть, шию намілять, а спробуєш характер показати, то й зовсім виженуть: доводь тоді, що ти не верблюд.
2 складнопідрядне	Б Син, стоячи біля колони, зустрічав свого старого усмішкою, любов'ю, почуттям гордоців синівських за нього, а він... він наче не впізнав його!
3 безсполучникове	В І почав з запалом викладати про кольоретки, про кімнати щастя та про пошуки нових обрядів.
4 з різними видами зв'язку	Г Баглай, що завжди ставився трохи іронічно до його бурхливо фонтануючих ідей, не міг стримати усмішки.
	Д Скільки не давай норми, усе мало, усе женуть, усе штурмівщина.

15. Доберіть приклад (А-Д) до кожного типу складного речення (1-4).

Тип складного речення	Приклад
1 складносурядне	А Бурхлива уява малювала Єльці одну сцену жахливішу за іншу, і не думалось уже, що все це могло бути тільки плодом її фантазій.
2 складнопідрядне	Б Коли я бачу жінку в любові, у святості чекання, мені хочеться вклонитися їй!
3 безсполучникове	В Собор стоїть серед такої видної ночі увесь якийсь наповнений, біліє фантастично, мов вітром напнутий парус.
4 з різними видами зв'язку	Г Одразу після війни нібито збирались відкрити в цьому соборі антирелігійний музей із куточком місцевої фауни і флори, але чомусь не вийшло.
	Д Не Архімед, не Галілей — чиновник іде по світу, він тон задає.

III. Уживання тире в простому та складному реченні

1. Доберіть приклад (А-Д) до кожної умови вживання тире (1-4).

Умова вживання тире	Приклад речення
1 тире між підметом і присудком	А На твоєму боці сила, на моєму — правда.
2 тире на місці пропущеного члена речення	Б Найкоротші у світі ночі — ночі закоханих.
3 тире при відокремленій прикладці	В Замерехтить сріблястий туман світанку над сагою, садки зачіплянські наскрізь просвітяться — розвиднятися буде.
4 тире між частинами складного безсполучникового речення	Г Воздвигнути оці собори, звести заводи — металургійні цитаделі доби. Д Кілька годин доброї тряски в грузовику — і вже ви на проспекті під вечірнім неоном.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

2. Доберіть приклад (А-Д) до кожної умови вживання тире (1-4).

Умова вживання тире	Приклад речення
1 тире між підметом і присудком	А Знову і знову уява відтворює оту кучугурну фантастичну ніч — ніч ніжності й поезії.
2 тире на місці пропущеного члена речення	Б Сила віку виходила звідти — звідти й легенда виходить.
3 тире при відокремленій прикладці	В Колись гинули за жовтий метал, а в нас — за чорний.
4 тире між частинами складного безсполучникового речення	Г Короткий зблиск щастя, біль втрати, чуття зайвості — усе змішалось в душі, гнітило. Д Дух руйнівний, стихія руйнацтва — це не моя стихія.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

↑
↑
↑
↑
↑

↓
↓
↓
↓
↓

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

3. Доберіть приклад (А-Д) до кожної умови вживання тире (1-4).

Умова вживання тире	Приклад речення
1 тире між підметом і присудком	А Знаємо, для тебе життя металурга — це гордість, шана, портрети в газетах.
2 тире на місці пропущеного члена речення	Б Поблід Іван, зуби зіпились, ще слово — і спалахне, у бійку полізе.
3 тире при відокремленій прикладці	В Ізот Лобода, було, сокиру як зробить — нічим її не пощериш.
4 тире між частинами складного безсполучникового речення	Г З одного краю селища сага блищить, з другого — облуплений собор біліє. Д Підійшло ще кілька селищанських, оглядали пляму — слід від зниклої охоронної таблиці.

4. Доберіть приклад (А-Д) до кожної умови вживання тире (1-4).

<i>Умова вживання тире</i>	<i>Приклад речення</i>
1 тире між підметом і присудком	А У сліпучому плесу плавав гумовий слоник з дзвіночками — індійський сувенір.
2 тире на місці пропущеного члена речення	Б А чому б не оздобити один корпус у стилі козацькому, другий — у карпатському.
3 тире при відокремленій прикладці	В Бажання образити, принизити людину, свого ближнього — це, звичайно, патологія, але чому вона так поширена?
4 тире між частинами складного безсполучникового речення	Г Зійдеш на пагорб — і перед тобою вдалечі, за маревом сонця, блакитніє оте високе, вершечок мрії дитячої. Д Був світ — стала безодня руїни й нежиття.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

5. Доберіть приклад (А-Д) до кожної умови вживання тире (1-4).

<i>Умова вживання тире</i>	<i>Приклад речення</i>
1 тире між підметом і присудком	А Виростав Володька під девізом: людина — найцінніший у світі капітал.
2 тире на місці пропущеного члена речення	Б Але ні, не применшуй свою власну роль, живеш не лише заслугами роду — цінять тебе й за твої власні.
3 тире при відокремленій прикладці	В Огидні духи руїни, шорсткі, наче запилюжені, і на все життя — сліпі.
4 тире між частинами складного безсполучникового речення	Г Зостались позаду корпуси нового житлового масиву — і попросторішало одразу. Д Вони йдуть в обхід, виходять на Широку — головну вулицю Зачіплянки.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

↑
↑
↑
↑
↑

↓
↓
↓
↓
↓

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

6. Доберіть приклад (А-Д) до кожної умови вживання тире (1-4).

<i>Умова вживання тире</i>	<i>Приклад речення</i>
1 тире між підметом і присудком	А Практичні знання випереджають духовний розвиток людства — звідси всі нещастя.
2 тире на місці пропущеного члена речення	Б Посеред протоки, посеред зоряного плеса човен темніє, а в ньому — зсугулена постать.
3 тире при відокремленій прикладці	В Обруч ввімкнув свій транзистор — і вперше за всю історію храму під високим склепінням його дико ударив джаз.
4 тире між частинами складного безсполучникового речення	Г Дим із труб — це розпечений газ із пилюкою, невидима оком пилінка — твій найбільший ворог! Д Має людина в собі такий живчик — бажання робити добро.

7. Доберіть приклад (А-Д) до кожної умови вживання тире (1-4).

<i>Умова вживання тире</i>	<i>Приклад речення</i>
1 тире між підметом і присудком	А Із-за інших будівель та садків собор тільки вершечками бань проблискує, а звідси — мов на долоні.
2 тире на місці пропущеного члена речення	Б Може, хіба що горе пережитих літ, пекуча зненависть до руйначів, до нищителів прояснила йому розсудок, продиктувала наказ — зберегти!
3 тире при відокремленій прикладці	В Гудок — то ж була пісня заводська!..
4 тире між частинами складного безсполучникового речення	Г Заводи, причали, каскади будинків по підгір'ю правого берега — все було повите димами, млюю полудневої спеки. Д З невидимих завулків, стежок, дворів вилітають на соборний майдан велосипедисти, котять у бік заводів — тільки шини шелестять.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

8. Доберіть приклад (А-Д) до кожної умови вживання тире (1-4).

<i>Умова вживання тире</i>	<i>Приклад речення</i>
1 тире між підметом і присудком	А Догнати запорожців, перегнати «Азовсталь», доповісти, відрапортувати — у цьому смисл мого буття!
2 тире на місці пропущеного члена речення	Б Паперів усяких розвелосся — людей живих бюрократи топлять.
3 тире при відокремленій прикладці	В Більше клопотів, швидше інфаркт — і вся пісня!
4 тире між частинами складного безсполучникового речення	Г Іржава рейка — бездарна замінниця дзвонів — вульгарним уламком висить на стовпі як герб догматиків і юшкоїдів. Д Схід розжеврився, у небі — ранкове буяння барв.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

↑
↑
↑
↑
↑

↓
↓
↓
↓
↓

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

9. Доберіть приклад (А-Д) до кожної умови вживання тире (1-4).

<i>Умова вживання тире</i>	<i>Приклад речення</i>
1 тире між підметом і присудком	А Вічні питання їм подавай, вічні істини, їм би оцей собор — стояли б і вік на нього молились.
2 тире на місці пропущеного члена речення	Б Не гаснуть ні сага, ні Радута — велике комишувате озеро серед кучугур.
3 тире при відокремленій прикладці	В Зібрали потроху з усіх данину, скомпонували - і каша чумацька вже булькотить у казанку
4 тире між частинами складного безсполучникового речення	Г Усе їм — золотим дощем: нагороди, лауреатства, любимчики народу. Д Твоє майбутнє — золоте поле дії, обрань, висувань.

10. Доберіть приклад (А-Д) до кожної умови вживання тире (1-4).

<i>Умова вживання тире</i>		<i>Приклад речення</i>
1 тире між підметом і присудком		А Ніколи раніше по цьому високому мосту не ходила — залізний увесь, гарячий, довжелезний, найбільший, мабуть, у світі!
2 тире на місці пропущеного члена речення		Б Комфорт і порядність — це, по-моєму, могло б стати девізом часу.
3 тире при відокремленій прикладці		В Де-не-де вишки було видно по степу — закладались перші шахти Західного Донбасу.
4 тире між частинами складного безсполучникового речення		Г Схилившись обережно на паркан, похвалив дідову хату, віконниці, помітив і щеплені оті груші-рукавиці — окрасу Ягорового садка.
		Д Будинок металургів — у мальовничій місцині під лісом, біля озера, з краєвидом на далекі заводи, що все димлять собі на обрії.

11. Доберіть приклад (А-Д) до кожної умови вживання тире (1-4).

<i>Умова вживання тире</i>		<i>Приклад речення</i>
1 тире між підметом і присудком		А Один раз тільки і вдалося Миколі побачити Єлька зблизька — біля самого паркана грядки поливала.
2 тире на місці пропущеного члена речення		Б Стояла зарощена, із шлангом у руці, а спідлоба погляд на Баглая — глибокий, важкуватий якийсь, недовірливий.
3 тире при відокремленій прикладці		В Єлька ця — просто скарб, дикий, рідкісний витвір природи.
4 тире між частинами складного безсполучникового речення		Г Мала Єлька глибоко затаєну надію, тінь надії — зустріти студента Баглая.
		Д Були сини! Один — під Кривим Рогом, другий — у Берліні... Більше нема.

12. Доберіть приклад (А-Д) до кожної умови вживання тире (1-4).

<i>Умова вживання тире</i>		<i>Приклад речення</i>
1 тире між підметом і присудком		А Недовіра і смуток глибокий в очах— вони найбільше вразили.
2 тире на місці пропущеного члена речення		Б І певність, і авторитет, і службові підвищення — все захиталось, розвалюється, розчавлене важким батьковим присудом.
3 тире при відокремленій прикладці		В Буває, що любити — це лише радість, а буває, що це майже повсякчасні муки і біль.
4 тире між частинами складного безсполучникового речення		Г Тільки сплюндрованість, пустеля війни, і серед неї під хмарами — собор.
		Д У підземеллі однієї з веж монастирських цариця двадцять п'ять років гноїла в ямі закутого в ланцюги Калнишевського — останнього кошового Січі Запорозької.

IV. Уживання розділових знаків у складному реченні

1. Прочитайте речення(*цифра позначає попередній розділовий знак*).

Місто виростає перед юнаком,(1) воно сприймається ним у нашаруваннях віків,(2) у їхньому багатоголоссі,(3) сприймається як нерозривний єдиний витвір,(4) де бачиш розмах руки,(5) що його будувала,(6) чуєш енергію тих,(7) що вкладали в нього свою працю і вміння,(8) вдихали живу душу в бездушний камінь,(9) цеглу й метал.

НЕПРАВИЛЬНО обґрунтовано вживання розділових знаків у рядку

А кома 1 – між частинами складного речення, що пов'язані безсполучниковим зв'язком

Б коми 2,3,9 - при однорідних членах речення

В коми 4,5 - між частинами складного речення, що поєднані підрядним зв'язком

Г коми 6,7 - між частинами складного речення, що поєднані підрядним зв'язком

Д кома 8 - між частинами складного речення, що пов'язані безсполучниковим зв'язком

2. Прочитайте речення(*цифра позначає попередній розділовий знак*).

Собор завжди несе в собі певний настрій,(1) але найбільше любить Баглай його уночі,(2) коли налетілий східняк рве листя з по-нічному грізних дерев,(3) а навкруги місячно й вітряно,(4) і собор стоїть серед такої видної ночі увесь якийсь наповнений,(5) біліє фантастично,(6) мов вітром напнутий парус.

НЕПРАВИЛЬНО обґрунтовано вживання розділових знаків у рядку

А кома 1,3 - між частинами складного речення, що поєднані сурядним зв'язком

Б кома 2 - між частинами складного речення, що поєднані підрядним зв'язком

В кома 4 - між частинами складного речення, що поєднані сурядним зв'язком

Г кома 5 - при однорідних членах речення

Д кома 6 - між частинами складного речення, що поєднані підрядним зв'язком

3. Прочитайте речення(*цифра позначає попередній розділовий знак*).

Хто хоч раз почує,(1) ніколи не забуде ту вранішню пісню гудків,(2) їхню потужну органну музику,(3) вільний —(4) аж до Степів — (5) переклик,(6) коли, (7) здається, (8) все Задніпров'я зливається в єдину симфонію, (9) у якій,(10) проте, (11) жоден з гудків не губиться,(12) кожен співає на свій лад,(13) кличе людей до заводських закуренних брам.

НЕПРАВИЛЬНО обґрунтовано вживання розділових знаків у рядку

А коми 1,2,3 - при однорідних членах речення

Б тире 4,5 - при відокремленому означенні

В коми 6,9 - між частинами складного речення, що поєднані підрядним зв'язком

Г коми 7,8; 10,11 - при вставних словах

Д кома 12 - при однорідних членах речення

4. Прочитайте речення(*цифра позначає попередній розділовий знак*).

Ще знав Микола Баглай степи академіка Яворницького —(1) степи сивих могил,(2) у яких дрімають ненайдені утвори грецьких майстрів,(3) скіфські та сарматські прикраси,(4) знав їх як схованку козацької історії, (5) де під гірким полином,(7) у глибинних шарах,(8) іржавіє зброя звитяжців і непроіржавлена їхня слава лежить.

НЕПРАВИЛЬНО обґрунтовано вживання розділових знаків у рядку

А тире 1 - між підметом і присудком

Б кома 2 - між частинами складного речення, що поєднані підрядним зв'язком

В коми 3,4 - при відокремленій прикладці

Г кома 5 - між частинами складного речення, що поєднані підрядним зв'язком

Д коми 7,8 - при відокремленій уточнювальній обставині

5. Прочитайте речення(цифра позначає попередній розділовий знак).

Вдарить котромусь у голову:(1) давай ще одну ГЕС — (2) і на тобі ГЕС, (3) і вже рубають плавні,(4) замість них гниле море смердить,(5) топить мільйони,(6) до марганцевих рудників підбирається.

НЕПРАВИЛЬНО обґрунтовано вживання розділових знаків у рядку

А двокрапка 1 - між частинами складного речення, що поєднані безсполучниковим зв'язком

Б тире 2 - між частинами складного речення, що поєднані сурядним зв'язком

В кома 3 - при однорідних членах речення

Г кома 4 - між частинами складного речення, що поєднані безсполучниковим зв'язком

Д коми 5,6 - про однорідних членах речення

6. Прочитайте речення(цифра позначає попередній розділовий знак).

Можливо,(1) уся мудрість його якраз у тому,(2) щоб жити просто,(3) як птахи,(4) де двоє отак наблизяться між собою,(5) на мить пізнають себе в дивовижній божественній спільності,(6) щоб потім знов розійтись,(7) погаснути у вічному леті.

НЕПРАВИЛЬНО обґрунтовано вживання розділових знаків у рядку

А кома 1 - при вставному слові

Б коми 2, 6 - між частинами складного речення, що поєднані підрядним зв'язком

В коми 3, 4 - при порівняльному звороті

Г кома 5 - між частинами складного речення, що поєднані безсполучниковим зв'язком

Д кома 7 - при однорідних членах речення

7. Прочитайте речення(цифра позначає попередній розділовий знак).

Думалось Єльці,(1) що вже ніколи й не відійде,(2) а ось знову життя війнуло на тебе співчутливістю,(3) і ти бачиш,(4) що ти ще жива,(5) нескалічена,(6) є ще душа,(7) якщо радує тебе цей ліс,(8) і стежка чиясь,(9) і свічада плес між очеретами.

НЕПРАВИЛЬНО обґрунтовано вживання розділових знаків у рядку

А коми 1,4,7 - між частинами складного речення, що поєднані підрядним зв'язком

Б коми 2,3 - між частинами складного речення, що поєднані сурядним зв'язком

В кома 5 - при однорідних членах речення

Г кома 6 - між частинами складного речення, що поєднані безсполучниковим зв'язком

Д коми 8,9 - між частинами складного речення, що поєднані сурядним зв'язком

8. Прочитайте речення(цифра позначає попередній розділовий знак).

Насувається небуття і вічна розлука,(1) а все ж йому,(2) Нечуйвітрові,(3) іноді здається,(4) що й звідти він,(5) знатуживши силу останню,(6) колись знову повернеться,(7) щоб ганяти браконьєрів та щоб подивитись ще раз хоч зоддалеки на свою Україну, (8) на собор зачіплянський, (9) на буре небо над містом.

НЕПРАВИЛЬНО обґрунтовано вживання розділових знаків у рядку

А кома 1 - при однорідних членах речення

Б коми 2,3 - при відокремленій прикладці

В коми 4,7 - між частинами складного речення, що поєднані підрядним зв'язком

Г коми 5,6 - при відокремленій обставині

Д коми 8,9 - при однорідних членах речення

9. Прочитайте речення(цифра позначає попередній розділовий знак).

Опівночі,(1) як промчить,(2) прошурхоче велосипедами нічна зміна в бік заводів і,(3) зморена денними клопотами,(4) Зачіплянка нарешті поринає в сон,(5) а собор стоїть над селищами в задумі один серед тиші,(6) серед світлої акацієвої ночі,(7) що більше навіть не на ніч схожа,(8) а на якусь,(9) сказати б,(10)антиніч.

НЕПРАВИЛЬНО обґрунтовано вживання розділових знаків у рядку

А коми 1,7 - між частинами складного речення, що поєднані підрядним зв'язком

Б коми 2,6,8 - при однорідних членах речення

В коми 3,4 - при відокремленому означенні

Г кома 5 - між частинами складного речення, що поєднані безсполучниковим зв'язком

Д коми 9,10 - при вставному слові

10. Прочитайте речення(цифра позначає попередній розділовий знак).

Життя було,(1) воно брало своє,(2) але ця бадьорість ранку,(3) пробудження весни,(4) ясна смужка світання,(5) і пташиний цівкіт,(6) і веселі голоси в глибині собору — (7) все існувало якось поза нею,(8) все сприймала Єлька тепер ніби зоддалеки із свого знеможеного,(9) дотла спустошеного світу.

НЕПРАВИЛЬНО обґрунтовано вживання розділових знаків у рядку

А кома 1,8 - між частинами складного речення, що поєднані безсполучниковим зв'язком

Б кома 2 - між частинами складного речення, що поєднані сурядним зв'язком

В коми 3,4,5,6 - при однорідних членах речення

Г тире 7 - при однорідних членах речення

Д кома 9 - при відокремленому означенні

11. Прочитайте речення(цифра позначає попередній розділовий знак).

Обвіяна вітром Єлька з радісно-лоскітним почуттям стояла на березі,(1) і не серед хвиль уже була,(2) а на твердій землі,(3) і буря її не лякала,(4) осокір співав їй своїм шумом,(5) і було щось навіть буйно веселе в тому,(6) як розбігаються,(7) втікають увсібіч човни з Дніпра,(8) а одна шлюпка з заводським номером перекинулася неподалік берега догори дном,(9) і двоє хлопців-голяків,(10) видершись на ту ковзку посудину,(11) стали в бешкетнім ошалінні вибивати на ній чечітку.

НЕПРАВИЛЬНО обґрунтовано вживання розділових знаків у рядку

А коми 1,2,7 - при однорідних членах речення

Б коми 3,5,8,9 - між частинами складного речення, що поєднані сурядним зв'язком

В кома 4 - між частинами складного речення, що поєднані безсполучниковим зв'язком

Г кома 6 - між частинами складного речення, що поєднані підрядним зв'язком

Д коми 10,11 - при відокремленому означенні

12. Прочитайте речення(цифра позначає попередній розділовий знак).

І хоч те минуле його давно відійшло у далекість,(1) жило,(2) як пригасла гріхозна легенда,(3) і давно дядько Ягор,(4) трудяга-металург,(5) був від того всього мовби реабілітований,(6) але й далі згадувалось про те впівголоса,(7) стишено,(8) щоб ніхто не чув.

НЕПРАВИЛЬНО обґрунтовано вживання розділових знаків у рядку

А коми 1,7 - при однорідних членах речення

Б коми 2,3 - між частинами складного речення, що поєднані підрядним зв'язком

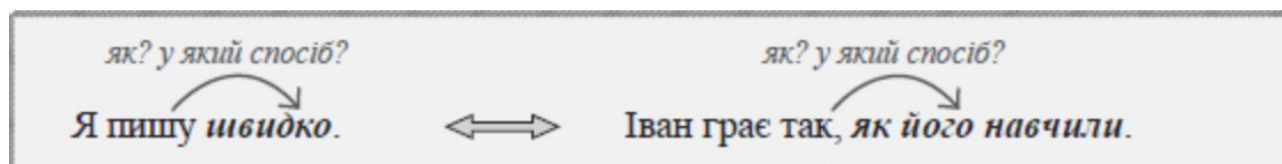
В коми 4,5 - при відокремленій прикладці

Г кома 6 - між частинами складного речення, що поєднані сурядним зв'язком

Д кома 8 - між частинами складного речення, що поєднані підрядним зв'язком

V. Подібність синтаксичного значення фрагментів простих і складних речень

1. Поєднайте виділені фрагменти простих (1-4) і складних (А-Д) речень за подібністю синтаксичного значення. Зразок такого поєднання показано на схемі.

Просте речення	Складне речення																														
1. Здичавілі пришельці з іншої якоїсь планети вдерлися в собор і верещать там по-мавпячому, п'яно регочуть, сквернословлять! 2. Навесні тут задихатимуться в щебеті солов'ї. 3. Наснажена життям, аж весела йтиме нічна гроза. 4. Чортеням трималося хлоп'я на тачанці, чманіло від лету, від степових скажених галопів.	А Невже ти не відчуваєш, що в отому гроні соборних бань живе горда, нев'януча душа цього степу? Б Звичайно, певну рацію мають і прихильники сухого очищення, адже не всюди є достатні резерви промислової води. В На чорториях, у глухих заводах, де соми та шуки звечора скидалися з плюскотом, тепер головаті водяники виглядають серед латаття. Г То корінці теж викопуй так, щоб сонця не бачили. Д Повертались з Радуги, коли все довкола вже спало, ніякі тривоги не будили Зачіплянку.																														
<table><tr><td></td><td>А</td><td>Б</td><td>В</td><td>Г</td><td>Д</td></tr><tr><td>1</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>2</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>3</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>4</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>		А	Б	В	Г	Д	1						2						3						4						
	А	Б	В	Г	Д																										
1																															
2																															
3																															
4																															

2. Поєднайте виділені фрагменти простих (1-4) і складних (А-Д) речень за подібністю синтаксичного значення.

Просте речення	Складне речення																														
1. Очі запалені від пилюки. Голос хрипкий від простуди. 2. Грузовик їхній став на ночівлю під акаціями неподалік собору. 3. За садками, за Дніпром день і ніч димлять заводи. 4. Володька ніколи не минає нагоди перекинутися з бабою словом бодай через хвіртку, почерпнути, як він каже, народної мудрості.	А Людині дано пам'ять, що сягає у віки, тому вона й людина. Б Поїхати б і тобі, де тебе ніхто б не знав, де не догнали б тебе ніякі плітки, ніякий поговорі. В На Заході застосовують навіть мішкові або рукавні фільтри із спеціальної матерії, вона мусить бути особливої міцності й жаростійкості, бо температура пилюки при виході з труб дуже висока. Г Так просвіти ж тепер і моїх хлопців, розкажи їм про цей собор, щоб хоч знали, звідки ти їх, героїв повстанства, повиганяв! Д Вранці, коли робітники поїдуть на зміну, помітно безлюдніе Зачіплянка.																														
<table><tr><td></td><td>А</td><td>Б</td><td>В</td><td>Г</td><td>Д</td></tr><tr><td>1</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>2</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>3</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>4</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>		А	Б	В	Г	Д	1						2						3						4						
	А	Б	В	Г	Д																										
1																															
2																															
3																															
4																															

3. Поєднайте виділені фрагменти простих (1-4) і складних (А-Д) речень за подібністю синтаксичного значення.

Просте речення	Складне речення
1. Невже так і розчавить життя в ній молоду затятість , різку, вперту вдачу , гордощі ?	А Живіть так, щоб встигли залишити слід після себе путящий .
2. Вони можуть одбрити нахабу дотепно так, весело, з гідністю .	Б Знайте, що всі ми станемо перед судом будучини , а перед тим судом ніякий володар, ніякий найбільший руйнач не переважить посліднього муляра.
3. З гнітливими думками стояла Їлька край шляху під шатром нічного дерева.	В Директор, видно, був загартований критикан, бо, не схиляючись перед авторитетами, упевнено взяв критикувати того Кампанеллу .
4. І жарко ставало Їльці від пекучого сорому за той верескучий крик.	Г З молодії, з красивої душі так ллється спів, що аж луна покотилася берегами, і плавні занизшли, і ніч заслухалась .
	Д Де б не опинився, блукаючи цієї ночі, Баглай , всюди невидиме була з ним і його юна мадонна з загорілими міцними руками, з сумовитим лицем задуманим.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

4. Поєднайте виділені фрагменти простих (1-4) і складних (А-Д) речень за подібністю синтаксичного значення.

Просте речення	Складне речення
1. Трохи ніяково було Володці за свою запобігливість і упокореність .	А В бурхливому спаласі вдячності він ступнув крок, щоб наблизити дівчину до себе , ласкаво торкнувся рукою її руського локона.
2. Має їхати на село разом із своїми інститутськими допомагати колгоспникам на хлібозбиранні.	Б А я тобі скажу, що зараз такий час, коли вся правда отут , на вістрі моєї шаблюки!
3. Невже всюди за будівничим повинен невідлучно, як тінь, іти і руйнач?	В До відчаю уявляла собі все, як це буде там, де крихти правди змішаються з найчорнішою брехнею .
4. Чує старий Лобода перегук віків, голоси з туманів.	Г Почуває, як ці думки роздмухують у ньому зненавиду до когось, збурюють не охолону ще кров .
	Д З'явилися до літака в самих костюмчиках, у черевиках не для завірюх, адже летимо в країну вічної весни, вічного літа!

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

5. Поєднайте виділені фрагменти простих (1-4) і складних (А-Д) речень за подібністю синтаксичного значення.

<i>Просте речення</i> 1. А руйнач уже спішить знести старе, розкорчувати місце, розчистити під якусь іншу споруду, може, й без вікон, без дверей. 2. Ці дні і в степах бринів Баглаєві твій голос, наймиліший, з клекотом стримуваного хвилювання. 3. А зараз Єлька присмирніла, похнюпилась перед ним, знічев'я длубала ногою корінь кінського щавлю. 4. Знову тепла ніч владує повсюдно, хвилює загадковістю, духом плавнів, духом степового літа.	А Десь аж уранці, при світлі могутньої ранкової зорі, що на пів неба розкине ясно-рожеві свої вітрила, дніпровські рибалки випадково натраплять на цей безвесельний човен-стародуб. Б Навіть квітка квітує для того, щоб залишити після себе насіння, щоб знову відтворити свій квіт у майбутньому. В Скрізь, де є руди в надрах, буде й наука твоя. Г Суворий злам брів сьогодні якийсь лагідніший, чувається, що душа материна не в тривогах нарешті. Д Наступник його, правда, цю красназвучу ідею відкинув, а жаль, бо відтоді собор так і стоїть як безхозний — ні вепрам, ні попам.
---	--

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

6. Поєднайте виділені фрагменти простих (1-4) і складних (А-Д) речень за подібністю синтаксичного значення.

<i>Просте речення</i> 1. І це вона, Єлька, так примружено-вивчально, оцінливо, аж холодно дивилась на нього. 2. Вловив Микола затаєну, болісну жагу чистоти й кохання. 3. І сюркотливий коник десь із буранів тче і тче передовій кранівниці свою нічну поему. 4. Разом тепер усі довкола вогнища сидять, шанобливо пригощають старого металурга.	<i>Складне речення</i> А Там, де тільки мчить з вечорових полів грузовик, всюди розпластує на вітрі шмаття пісень. Б Під обід уже бралось, коли якась дівчина виринула на стежці. В Часом заглибишся в такі місця, де всю тебе огорне царство тиші. Г І зорі галактик із глибин всесвіту цілу ніч прислухаються, як зачіплянські коники цвірчать. Д Живи, Єлько, наче тебе й нема.
--	---

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

7. Поєднайте виділені фрагменти простих (1-4) і складних (А-Д) речень за подібністю синтаксичного значення.

Просте речення	Складне речення
1. Тоді Єлька й тут, на новім своїм пристанищі, чує тихий дзвін колосья , гарячий, сухий дух пшениць засмаглявлених.	А Дожити кортить йому, щоб глянути на своїх нащадків.
2. Тепер на відпрацьованих догмах далеко не поїдеш: треба мізком ворухити, нове шукати.	Б І щастя жити — саме від того, що відкрив для себе оцю назавжди найближчу людину.
3. Ніби оглухнувши, забувши про всі комбікори , стояла Єлька серед собору й дивилась у глибінь найвищої з бань.	В Замість тієї стадії буття, яку біблійні поети назвали судним днем , може ж бути безконечність, безсмертя?
4. А таки розкришили і те таємничо злютоване, загадково міцне мурування Десятинної церкви.	Г А мене наче якийсь біс штовхає все вперед та вперед, туди, де ніхто ще з наших не був , туди, де синіє.
	Д Діло кепське, якщо вже собор став на заваді чийсь кар'єрі.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

8. Поєднайте виділені фрагменти простих (1-4) і складних (А-Д) речень за подібністю синтаксичного значення.

Просте речення	Складне речення
1. Сидить у човні посеред води старий Нечуйвітер, зорі ловить у свої ятери.	А Кожен із директорів і зараз має фонд, щоб платити штрафи за забруднення.
2. Навесні під час розливу Катратий рівчачки струмочкам прокопував, травичку зелену пригортав, заманюючи весняну воду та рибу в сагу.	Б І платить, бо йому нема коли думати про фільтри, в нього, бачите, завал.
3. Студент-металург і зараз ще має звичку бовтатись у сазі, полохати в осоці карасів.	В А зараз теж гарно, коли отак тихо й вечірньо і ліс у задумі.
4. Береги Дніпра здригаються від бомбових ударів.	Г Постояв Микола коло тієї рідної саги, де наче ще вчора лящало, барложилось, вихлюпувалось та скракогонів ганяло його смагляве дитинство.
	Д Там, де тільки мчить з вечорових полів грузовик , всюди розпластує на вітрі шмаття пісень...

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

9. Поєднайте виділені фрагменти простих (1-4) і складних (А-Д) речень за подібністю синтаксичного значення.

Просте речення	Складне речення
1. Чи то мені з переляку ввижаються переплетені зміїні клубки і тигри-людожери?	А Не та вже планета, що плекала рід людський , порушилась на ній рівновага життя.
2. Рибалки сидять довкола вогнища, вечерю собі варять, не з ворожістю дивляться, а тільки з подивом, з бажанням розгадати мене, збагнути й, можливо, чимось допомогти.	Б Людям не раз уже здавалося, що світ завтра піде на звалище і все полетить шкереберть.
3. За сагою, на Солончаковій, радіолу хтось запустив наперекір солов'ям.	В І хоч плавнева лелека не одних лелечат висиділа в тому бутафорському риштованні , Лободі це не дошкуляє і службовим справам його ніскільки не зашкодило: скоріше навпаки.
4. Між силами добра і зла зберігай рівновагу, крайнощів уникай.	Г Щось схоже і в нас буває, коли надвечір зніметься на Дніпрі низовик.
	Д І сам труїтимусь, рудим пилом та сажею засиплю ваші акації, смородом «Коксохіму» переб'ю аромати їхні, бо мені не до лірики, мені б тільки швидше!

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

10. Поєднайте виділені фрагменти простих (1-4) і складних (А-Д) речень за подібністю синтаксичного значення.

Просте речення	Складне речення
1. Місяць із-за лісу піднявся ощербокм пригаслим і світить, мов із давнини.	А Я, звісно, залементував на всіх суржиках світу, заволав, що мені треба на той бік, бо мене там ждуть, розшукують.
2. Дуби, наповнені темінню , стоять безшелесно, у мовчанні, у якійсь шляхетній величі.	Б Коли рис відварився , молодий рибалка пішов і нарвав тих лопухів, акуратно розіклав листя за числом присутніх.
3. Якось дядько, роздобрившись , дав-таки Єльці на забавки дещицю й відпустив до міста в кіно.	В Вийшло так, що я опинився тепер у центрі, на почесному місці поруч з їхнім ватагом.
4. Після морозива Єлька відвідала в цьому ж парку музей козацький.	Г Раніше не помічав, а тут чомусь помітив, відчув, яка це подія — схід сонця, поява світла після ночі, після океану тьми.
	Д А мистецтво — це неvigубний слід людства, його злету, його верхогир'я, на яких панує дух перемоги над смертю, дух незнищенності.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

11. Поєднайте виділені фрагменти простих (1-4) і складних (А-Д) речень за подібністю синтаксичного значення.

Просте речення	Складне речення
1. При заході сонця сядуть у човна із дядьком, попливуть засвічувати бакени на річці.	А Задер голову Баглай, стежить, як поволі, але вперто підіймаються голуби над собором.
2. Прибульці, сприйнявши спокійно цей жарт , присіли біля старого, загомоніли.	Б Усі слова радості, щастя й привіту застрягли Баглаєві в горлі, коли Єлька зовсім реально постала перед ним.
3. Повітря з присмаком чебрецю , по-степовому легке.	В Школу Єльці довелося кинути, бо відтепер мусила про все дбати сама.
4. А хіба мало в республіці архітектурних пам'яток з вісімнадцятого сторіччя?	Г Склад комбікорму був якраз у тому козацькому соборі, що його ще здалеку видно.
	Д Рідного батька за кар'єру проміняє, собор отой розвалить, аби тільки на щабель вище піднятись.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

12. Поєднайте виділені фрагменти простих (1-4) і складних (А-Д) речень за подібністю синтаксичного значення.

Просте речення	Складне речення
1. Дзвони калатали на сполох , кликали на сходки, на пожежі , то радісно, то тривожно будили передмістя.	А У сірім каламуті темряви всі помітили раптом, як вепрячі морди звідусіль шкіряться зі стін, ворують іклами.
2. Ридання чув собор, і крики надій, і залізні гуркоти війни, і її, ще страшнішу тишу.	Б Пізніше, коли Вірунька, повкладавши дітей, сіла посидіти біля вікна у звичній своїй позі чекання , "Москвич" все ще стирчав у кінці вулички.
3. Тепер велосипеди нічних змін нечутно обтікають собор щодня і щоночі.	В Побачив воєнком собор уперше осіннього ранку, коли небо вже низько висить, набрякле важкими хмарами-мішками, гнітить похмурністю світ
4. Наперекір усім бомбам досі собор стоїть вістрям угору, у небо, увись.	Г Прогресивний виявився дід, дарма що з махновцями плутався колись, в доісторичну еру.
	Д Удосвіта подалася Єлька до міста, щоб зникнути в ньому, щоб у вирі іншого життя назавжди загубитись для односельців.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

Відповіді

I. Просте ускладнене речення

1. 1–В 2–Б 3–А 4–Д
2. 1–Д 2–А 3–Б 4–В
3. 1–А 2–Д 3–Б 4–Г
4. 1–Д 2–Б 3–А 4–Г
5. 1–В 2–Д 3–Г 4–А
6. 1–Б 2–В 3–А 4–Д
7. 1–Б 2–В 3–Г 4–Д
8. 1–Д 2–Г 3–Б 4–В
9. 1–А 2–В 3–Г 4–Д
10. 1–А 2–В 3–Б 4–Г
11. 1–Г 2–Д 3–А 4–Б
12. 1–А 2–Б 3–Д 4–Г

II. Види складних речень

1. 1–Б 2–А 3–В 4–Г
2. 1–Д 2–А 3–В 4–Б
3. 1–Б 2–В 3–А 4–Г
4. 1–В 2–Г 3–Д 4–А
5. 1–Б 2–В 3–А 4–Г
6. 1–А 2–Б 3–В 4–Г
7. 1–Д 2–Г 3–В 4–А
8. 1–А 2–Б 3–Г 4–В
9. 1–Б 2–В 3–Д 4–А
10. 1–В 2–Г 3–А 4–Б
11. 1–В 2–Д 3–Б 4–Г
12. 1–В 2–А 3–Г 4–Д
13. 1–Б 2–В 3–А 4–Г
14. 1–Б 2–Г 3–Д 4–А
15. 1–Г 2–Б 3–Д 4–А

III. Уживання тире в простому та складному реченні

1. 1–Б 2–А 3–Г 4–В
2. 1–Д 2–В 3–А 4–Б
3. 1–А 2–Г 3–Д 4–В
4. 1–В 2–Б 3–А 4–Д
5. 1–А 2–В 3–Д 4–Б
6. 1–Г 2–Б 3–Д 4–А
7. 1–В 2–А 3–Б 4–Д
8. 1–А 2–Д 3–Г 4–Б
9. 1–Д 2–Г 3–Б 4–А
10. 1–Б 2–Д 3–Г 4–В
11. 1–В 2–Д 3–Г 4–А
12. 1–В 2–Г 3–Д 4–А

IV. Уживання розділових знаків у складному реченні

- 1–Д
- 2–Д
- 3–Д
- 4–А
- 5–В
- 6–Г
- 7–Д
- 8–А
- 9–Г
- 10–Д
- 11–Д
- 12–Б

V. Подібність синтаксичного значення фрагментів простих і складних речень

1. 1–Г 2–Д 3–В 4–Б
2. 1–В 2–Г 3–Д 4–А
3. 1–Б 2–Г 3–Д 4–В
4. 1–Д 2–А 3–В 4–Г
5. 1–Б 2–А 3–Д 4–В
6. 1–Д 2–В 3–Г 4–А
7. 1–В 2–Г 3–Д 4–Б
8. 1–Д 2–А 3–Г 4–Б
9. 1–Д 2–А 3–В 4–Б
10. 1–В 2–Д 3–А 4–Г
11. 1–Д 2–Б 3–Г 4–А
12. 1–Д 2–А 3–В 4–Г

Зміст

ПЕРЕДМОВА.....	1
I. Просте ускладнене речення.....	3
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScxJgpxW1Hy1f-HqOiatsje014z07zfl6IDD1xHr8rHsGKHkg/viewform?usp=sf_link	
II. Види складних речень.....	7
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScKMDqJ3JnqxWloNyA-1mgIK4-GfbBfdV4jhjdd_eU59Ap-3A/viewform?usp=sf_link	
III. Уживання тире в простому та складному реченні.....	12
IV. Уживання розділових знаків у складному реченні.....	16
V. Подібність синтаксичного значення фрагментів простих і складних речень.....	19
Відповіді.....	25